

Głuchowska-Wójcicka, Maja

Polityka Unii Europejskiej wobec Arktyki

Colloquium 1, 67-74

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maja Głuchowska-Wójcicka
Akademia Marynarki Wojennej

POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC ARKTYKI

STRESZCZENIE

W odpowiedzi na pojawiające się wyzwania związane z Arktyką, Komisja Europejska wydała komunikat „Unia Europejska a region arktyczny”. Przedstawiła w nim skutki zmian klimatu oraz działalności człowieka w Arktyce. Komunikat zawiera także propozycje systematycznych i skoordynowanych działań zmierzających do ratowania Bieguna Północnego oraz reprezentuje interesy i politykę Unii w sprawach Arktyki.

Arktyka to najdalej na północ wysunięty obszar Ziemi, który otacza Biegun Północny. Swoją powierzchnią 27 mln km² obejmuje część Rosji, Kanady, Norwegii, Szwecji, Finlandii, Alaskę, Grenlandię, Islandię oraz Ocean Arktyczny¹.

W ostatnich latach możemy zaobserwować wzrost zainteresowania tym regionem. Przyczyn tego zamieszania jest wiele. Jedną z nich jest ocieplenie klimatu. Zmiany klimatyczne na morzach przebiegają szybciej niż dotychczas zakładano. Ostatnie lata przyniosły prawdziwe rekordy tempa topnienia lodowców. W okresie od 2001-2007 grubość pokrywy lodowej na Oceanie Arktycznym zmniejszyła się aż o połowę. Naukowcy przewidują, że już latem 2013 roku region Arktyki będzie zupełnie wolny do lodu.

Znikające połacie lodu otwierają drogę do eksploatacji dna oceanu, gdzie według analityków agencji naukowo-badawczej U.S. Geological Survey znajduje się jedna czwarta światowych złóż ropy naftowej i gazu. Badacze twierdzą że pod pokrywą lodu kryje się 90 miliardów baryłek ropy naftowej oraz 60 bilionów metrów sześciennych gazu ziemnego. Topnienie pokrywy lodowej stwarza też nowe możliwości dla żeglugi międzynarodowej. Otwierają się dwa nowe szlaki handlowe – Przejście Północno-Wschodnie, permanentnie zablokowana przez lód trasa morska wzdłuż północnych wybrzeży Rosji, po raz pierwszy otworzyła się dla żeglugi w 2005 roku podczas rekordowych roztopów, oraz Przejście Północno-Zachodnie, którego otwarcie skróci drogę z Nowego Yorku do Tokio z 11.300 mil (18.200km) na 8.700mil (14.000km).

¹ A. Makowski, *Wspólne dziedzictwo czy wspólny problem*, Prawo Morskie, tom XXIV, PAN 2008, s. 145.

Komisja Europejska opracowała strategię „Unia Europejska a region arktyczny”, w której przedstawiła skutki zmian klimatu oraz działalności człowieka na terenie Arktyki. W strategii zaprezentowano interesy Unii oraz cele realizowanej przez nią polityki. Ponadto określono propozycje systematycznych i skoordynowanych działań, które stanowią odpowiedź na pojawiające się w szybkim tempie wyzwania. Za sprawą tego komunikatu Unia Europejska dokonuje pierwszego kroku w kierunku Arktyki. „Nie możemy pozostać obojętni wobec niepokojących tendencji ogólnego rozwoju, które w negatywny sposób oddziałują na klimat Arktyki, a w konsekwencji na pozostałą część naszej planety. Z drugiej strony, połączenie zmian klimatu z najnowszymi osiągnięciami technicznymi stwarza nowe możliwości, przeplatające się z nowymi wyzwaniami. Polityka realizowana przez Unię Europejską w licznych sektorach, m.in. środowiska, zmian klimatu, energii, badań, rybołówstwa oraz transportu ma bezpośredni wpływ na region arktyczny. W związku z tym konieczne jest podjęcie skoordynowanych działań; niezbędną płaszczyznę współpracy może stanowić zintegrowana polityka morska UE”². Komisarz Unii ds. stosunków zewnętrznych i europejskiej polityki sąsiedztwa Benita Ferrero-Waldner powiedziała: „Arktyka jest wyjątkowym, a jednocześnie zagrożonym regionem, położonym w bezpośrednim sąsiedztwie Europy”.

Unia Europejska jest nierozzerwalnie związana z regionem arktycznym poprzez szczególne połączenie historii, geografii oraz ekonomii. Trzy Państwa Członkowskie Unii – Dania, Finlandia i Szwecja – posiadają terytoria morskie na oceanie arktycznym. Dwa inne państwa Arktyki – Islandia i Norwegia – są członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego³. Natomiast Kanada, Rosja i Stany Zjednoczone są strategicznymi partnerami Unii. Europejski obszar arktyczny stanowi ponadto główny punkt działania Instytutu Wymiaru Północnego⁴.

Rozległe obszary morskie oraz lądowe Arktyki stanowią zasadniczy i najbardziej wrażliwy element ziemskiego systemu klimatycznego. Temperatura powietrza w regionie arktycznym wzrasta dwa razy szybciej niż światowa średnia. Pokłady lodu, śniegu i wiecznej zmarzliny gwałtownie maleją, wyzwalając mechanizmy przyspieszające globalne ocieplenie. Topnienie lodowców oraz nowe technologie zwiększają dostęp do żywych i nieożywionych zasobów Arktyki, a także otwierają nowe trasy dla żeglugi. Chociaż Arktyka pozostaje jeszcze jednym z naj-

² Tak o konieczności powstania strategii unijnej wobec Arktyki mówił Komisarz UE ds. gospodarki morskiej i rybołówstwa Joe Borg.

³ Europejski Obszar Gospodarczy, EOG (ang. *European Economic Area*, EEA) - strefa wolnego handlu i Wspólny Rynek. Obejmuje kraje Unii Europejskiej i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (z wyjątkiem Szwajcarii). EOG opiera się na czterech fundamentalnych wolnościach: swobodzie przepływu ludzi, kapitału, towarów i usług.

⁴ W ramach Wymiaru Północnego - wspólnej inicjatywy państw członkowskich Unii Europejskiej, Islandii, Norwegii i Rosji – utworzony został „Instytut Wymiaru Północnego”. Instytut ten służy m.in. rozwijaniu współpracy naukowej w obszarach priorytetowych dla Wymiaru Północnego obejmujących obecnie następujące dziedziny: energia i środowisko, zdrowie, logistyka, kultura, szkolnictwo wyższe.

bardziej dziewiczych regionów na Ziemi, to w najbliższych latach będzie coraz bardziej narażona na zagrożenia spowodowane zmianami klimatycznymi oraz wzmoczoną działalnością człowieka.

Wyzwania i możliwości związane z Arktyką będą miały znaczący wpływ na życie przyszłych pokoleń. Niezbędnym elementem polityki Unii Europejskiej jest więc koordynowanie i usystematyzowanie działań wobec Arktyki we współpracy z państwami arktycznymi oraz innymi partnerami. Polityczne cele Unii względem regionu arktycznego obejmują, ochronę i zachowanie środowiska naturalnego Arktyki, promowanie zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych oraz przyczyniania się do zacieśniania współpracy międzynarodowej.

Działalność państw członkowskich Unii Europejskiej – jak większości państw – zostawia ślad na środowisku naturalnym Arktyki. Dlatego niezbędne staje się podjęcie działań zmierzających do zredukowania skutków zmian klimatycznych. Zarówno Unia Europejska jak i państwa członkowskie są stronami wielu umów międzynarodowych regulujących kwestie środowiskowe, jednak specyficzność i szczególnie wrażliwość środowiska arktycznego utrudnia podjęcie prac zmierzających do ochrony tego regionu.

Głównym celem realizowanym przez Unię Europejską w ramach strategii arktycznej jest ochrona i złagodzenie negatywnych skutków zmian klimatycznych oraz wspieranie przystosowania się do nieuchronnych przemian. Działania ochronne powinny także dotyczyć innych globalnych i transgranicznych procesów, które mogą mieć negatywny wpływ na środowisko w Arktyce. Czynności te powinny doprowadzić do stworzenia uniwersalnego, całościowego systemu zarządzania ludzką aktywnością, obejmującego środowiskowe aspekty każdej kategorii. Aby osiągnąć wyznaczone cele Unia zamierza ocenić efektywność dotychczasowych działań podjętych w ramach umów multilateralnych oraz wzmocnić międzynarodową aktywność w zwalczaniu skutków zmian klimatycznych, zwłaszcza w regionach szczególnie podatnych i wrażliwych na tego rodzaju zmiany. Ponadto zmierza nawiązać wzmocnioną współpracę z państwami arktycznymi oraz aktywnie popierać działalność w zakresie oszczędności energii, rozwoju źródeł energii odnawialnej, ograniczanie zanieczyszczania środowiska chemikaliami radioaktywnymi i ciężkimi metalami, a także objąć ochroną gatunki zwierząt żyjące w regionie arktycznym.

Polityka Unii w Arktyce odnosi się także do wspierania autochtonicznej ludności regionu arktycznego oraz ochrony lokalnych gatunków zwierząt. Rdzenni mieszkańcy Arktyki są chronieni specjalnymi postanowieniami międzynarodowymi. Pierwsi ludzie pojawili się w Arktyce około 4,5 tysiąca lat temu. Zaczęli osiedlać się w tym regionie i pozostali do dziś. To plemiona Inuitów i Aleutów, zwani przez społeczność międzynarodową Eskimosami. Obecnie mieszkańcy Arktyki na własnej skórze odczuwają skutki globalnego ocieplenia. Eskimosi skarżą się, że jeżeli globalne ocieplenie będzie postępować, to nie będą mieć szansy przekazać kolejnym pokoleniom podstawowych czynności, chociażby tak prozaicznych jak budowa igloo. Zmiany klimatyczne uczyniły bardzo wiele szkód. Ludzie muszą szukać nowych szlaków polowań. Te, których zazwyczaj używali zostały zniszczone, brakuje

na nich śniegu lub też jego struktura jest nieodpowiednia i uniemożliwia poruszanie się po nim⁵. Prawa rdzennej ludności stanowią priorytetowy obszar działania Europejskiej Inicjatywy do spraw Demokracji i Praw Człowieka⁶.

Unia wspiera i szanuje prawa autochtonicznej ludności Arktyki do życia według przyjętych zwyczajów. Polowanie na dzikie zwierzęta jest istotne dla egzystencji tego regionu i częścią tradycji mieszkańców Arktyki. Jednakże współczesna działalność człowieka doprowadziła do zdziesiątkowania niektórych gatunków zwierząt, co wzbudza troskę o byt pewnych populacji. Dlatego Unia Europejska postanowiła nawiązać dialog z ludnością Arktyki i współpracować w dziedzinie ochrony życia zwierząt.

Państwa członkowskie Unii są liderami w prowadzeniu badań w regionie arktycznym. W przyszłości Europa powinna jeszcze bardziej angażować się w sprawy Arktyki poprzez organizowanie nowych programów badawczych, stworzenie infrastruktury badawczej, wzmacnianie współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia i energii. Celem Unii, a także innych państw działających na arenie międzynarodowej jest powstanie Globalnego Ziemskiego Systemu Obserwacji⁷.

Istotnym punktem w strategii unijnej wobec Arktyki jest promowanie zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych. Pod pokrywą lodową oceanu arktycznego znajdują się pokłady niewykorzystanych węglowodorów, ropy naftowej i gazu ziemnego⁸. Wiele spośród nich znajduje się w wyłącznych strefach ekonomicznych państw arktycznych. Zasoby pochodzące z Arktyki mogłyby wzmocnić bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej i dostarczyć nowych źródeł energii. Jednak eksploracja tych zasobów z powodu trudnych warunków panujących na biegunie będzie trudna, mozolna i pociąga za sobą ryzyko spowodowania szkody na środowisku. Polityka Unii w tym zakresie wspiera wydobywanie zasobów naturalnych, ale powinno się to odbywać z poszanowaniem środowiska naturalnego Arktyki i z uwagą na wrażliwość tego regionu. Unia Europejska współpracuje w tym zakresie zwłaszcza z Norwegią i Rosją. Państwa te, podobnie jak Unia, wspierają wydobywanie przyjazne środowisku.

⁵ D.F. Pelly, *Sacred Hunt: A portrait of the relationship between seals and Inuit*, University of Washington Press 2001.

⁶ European Initiative for Democracy and Human Rights (EIDHR), celem programu jest promowanie praw człowieka, rozwój demokracji oraz zapobieganie konfliktom w krajach nie należących do Unii Europejskiej.

⁷ Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), to tzw. „system systemów”, który łączy ze sobą już istniejące i dopiero powstające systemy obserwacyjne na całym świecie. System ten łączy ze sobą dziewięć obszarów o kluczowym znaczeniu dla człowieka – zagrożenia naturalne i katastrofy spowodowane przez człowieka, ochronę środowiska i zdrowia, zarządzanie zasobami energii, przeciwdziałanie zmianom klimatycznym i ich skutkom, ochrona zasobów wodnych, zarządzanie ekosystemami, promowanie bioróżnorodności i zrównoważonego rozwoju.

⁸ C. Wood Mackenzie, F. Robertson, *Future of the Arctic. A new dawn for exploration*, U.S. Geological Survey.

Unia Europejska posiada największą na świecie flotę handlową. Wiele z tych statków korzysta z międzynarodowych szlaków morskich. Około 90 proc. handlu zagranicznego i 40 proc. handlu wewnętrznego odbywa się drogą morską. Topnienie lodowców stopniowo otwiera nowe możliwości żeglugi przez wody Arktyki. Otwarcie przejścia północnego znacznie skróci drogę z Europy do Azji, pozwoli to zaoszczędzić energie, zredukować emisję gazów i zmniejszy ruch na głównych trasach żeglugowych. Unia jako strona Konwencji o Prawie Morza, wspiera wolność żeglugi oraz prawo do nieszkodliwego przepływu i takie zasady będzie popierać także na nowo powstałych szlakach. Unia Europejska zaleca pełne wdrożenie zobowiązań dotyczących zasad żeglugi, bezpieczeństwa morskiego, układu tras i standardów środowiskowych Arktyki, zwłaszcza w ramach Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO)⁹. Natomiast w dziedzinie transportu lądowego i lotniczego głównym celem Unii jest rozwój infrastruktury wspierającej stosunki Wschód-Zachód.

Nie ma szczególnego porozumienia odnoszącego się do reżimu Arktyki. Żaden kraj, ani grupa krajów nie sprawuje suwerennej władzy nad Biegunem Północnym. Istnieje kilka granic morskich gdzie państwa nadbrzeżne nie zgodziły się na delimitację wyłącznej strefy ekonomicznej. Dania i Kanada spierają się o małą wyspę Hans, która znajduje się między Grenlandią a Ziemią Ellesmere'a. Spór ten trwa od 1973 roku, przyczyną jest położenie wyspy. Wyspa leży pośrodku cieśniny Naresa i można z niej potencjalnie kontrolować ruch morski w całej cieśninie. Natomiast Rosja już od ponad 30 lat prowadzi dyplomatyczną walkę z Norwegią o granicę na Morzu Barentsa. Rosja i Kanada zgodnie postrzegają pasma wód wzdłuż swych północnych granic za swoje terytoria. Oba państwa chcą kontrolować wszelką żeglugę w przejściu północno-wschodnim i północno-zachodnim.

W wyścigu po skarby polarne liderem zdaje się być Rosja, która nadała mu tempa dwa lata temu, organizując spektakularną wyprawę naukową „Arktyka 2007”. Spektakularną, ponieważ w jej trakcie dokonano zatknięcia na dnie Oceanu Arktycznego flagi rosyjskiej, symbolizującej aspiracje Moskwy do rozciągnięcia zwierzchności terytorialnej w tym rejonie. Celem ekspedycji było również zebranie dowodów na przynależność Grzbietu Łomonosowa do rosyjskiego szelfu kontynentalnego. Rosja chce też utworzyć specjalną grupę wojsk dla ochrony swoich interesów w Arktyce. Przewiduje to strategia arktyczna, przygotowana przez Radę

⁹ Międzynarodowa Organizacja Morska (International Maritime Organization - IMO) jest wyspecjalizowaną agendą ONZ, zajmującą się wyłącznie sprawami morskimi, a w szczególności bezpieczeństwem na morzu oraz zapobieganiem zanieczyszczeniu środowiska morskiego przez statki. Cele działania IMO są realizowane poprzez szeroką wymianę informacji, analiz i koncepcji rozwiązań dokonywanych w Komitetach (Bezpieczeństwa na morzu - MSC, Ochrony środowiska morskiego - MEPC, Prawnego - LEG, Ułatwień w obrocie morskim - FAL), Podkomitetach (obecnie działa 11 podkomitetów) oraz na bieżąco powoływanych Grupach Roboczych. W wyniku tych prac sporządzane są i uchwalane umowy międzynarodowe (konwencje) oraz rezolucje i okólniki, zawierające zalecenia i instrukcje oraz interpretacje dla rządów państw członkowskich, a także poprawki do wcześniej uchwalonych konwencji i dokumentów.

Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Dokument ten, zatytułowany jest „Podstawy polityki państwowej Federacji Rosyjskiej w Arktyce na okres do 2020 roku i w dalszej perspektywie”. Strategia ta przewiduje, że w rosyjskiej części Arktyki zostaną wkrótce rozmieszczone siły wojskowe, które zapewnią jej „bezpieczeństwo w różnych warunkach polityczno-wojskowych”. Ponadto region będą kontrolować specjalne pograniczne oddziały FSB. Sekretarz Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (RBFR), zadeklarował, że „Arktyka musi stać się główną strategiczną bazą surowców Rosji” i nie wykluczył, że walka o te zasoby będzie prowadzona militarnymi środkami¹⁰. Działania w regionie polarnym prowadzi także Kanada. W sierpniu ubiegłego roku premier Harper zapowiedział, że będzie bronił suwerenności kanadyjskiej Arktyki. Jednocześnie Kanada przeprowadziła jak dotychczas największe manewry wojskowe w rejonie oraz zablokowała sprzedaż technologii radarowych dla USA ze względów bezpieczeństwa. Stany Zjednoczone, które wciąż nie ratyfikowały Konwencji o Prawie Morza, rozpoczęły badanie dna morskiego wokół wzniesienia Czukockiego rozciągającego się około 800 km na północ od Alaski.

Wszystkie państwa regionu arktycznego dążą do rozszerzenia granic swojej jurysdykcji. W kwietniu tego roku Norwegia uzyskała od Komisji ONZ ds. szelfu kontynentalnego prawo do powiększenia swojego szelfu o 235 tys. km². Komisja zatwierdziła prawo Norwegii do olbrzymich obszarów Morza Norweskiego, Morza Barentsa i Oceanu Arktycznego. Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza stanowi, że każde państwo nadbrzeżne może żądać rozszerzenia granicy swego szelfu kontynentalnego ponad ustaloną przez konwencję granicę 200 mil morskich od ich linii brzegowej¹¹. Jakby nie było przyznanie Norwegii prawa do poszerzenia szelfu zaowocuje wysuwaniem identycznych roszczeń przez inne państwa arktyczne, niektóre zresztą już to uczyniły – Rosja twierdzi, że Grzbiet Łomonosowa na dnie morza jest częścią jej szelfu kontynentalnego i już złożyła odpowiedni wniosek do Komisji. Dania powołując się na badania szelfu w okolicach Bieguna Północnego upiera się przy twierdzeniu, że jest on częścią szelfu gren-

¹⁰Strategia arktyczna, przygotowana przez Radę Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej z dnia 12 maja 2009 roku. Dokument ten, zatytułowany „Podstawy polityki państwowej Federacji Rosyjskiej w Arktyce na okres do 2020 roku i w dalszej perspektywie” zastąpił dotychczasowa koncepcję z 2000 roku.

¹¹Art. 76. 7. Państwo nadbrzeżne wytycza zewnętrzne granice swojego szelfu kontynentalnego tam, gdzie szelf rozciąga się poza 200 mil morskich od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, łącząc liniami prostymi o długości nieprzekraczającej 60 mil morskich stałe punkty określone za pomocą współrzędnych szerokości i długości geograficznej, Art. 76. 8. Informacje o granicach szelfu kontynentalnego rozciągającego się poza 200 milami morskimi od linii podstawowych, od których mierzy się szerokość morza terytorialnego, są przedstawiane przez państwo nadbrzeżne Komisji Granic Szelfu Kontynentalnego, utworzonej zgodnie z aneksem II, z uwzględnieniem sprawiedliwej reprezentacji geograficznej. Komisja wydaje zalecenia państwom nadbrzeżnym w sprawach dotyczących ustanowienia zewnętrznych granic ich szelfu kontynentalnego. Granice szelfu ustanowione przez państwo nadbrzeżne na podstawie tych zaleceń są ostateczne i wiążące.

landzkiego, a Grenlandia należy przecież do Danii, zatem Arktyka powinna być duńska. Sama Grenlandia upatruje w uzyskaniu kontroli nad Arktyką i jej zasobami szansy na niepodległość. Państwu nadbrzeżnemu przysługuje wyłączne prawo badania szelfu i eksploatacji jego zasobów naturalnych¹².

Ramy prawne do regulowania stosunków w Arktyce dostarcza Konwencja o prawie morza z 1982 roku. Stanowi on podstawę od rozstrzygania sporów, zawiera zasady korzystania z zasobów żywych i nieożywionych oraz zasad odnoszące się do ochrony środowiska. Oprócz konwencji ONZ istnieje szereg innych porozumień międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska i mających zastosowanie do Arktyki. W maju 2008 roku pięć państw nadbrzeżnych Oceanu Arktycznego przyjęło Deklarację¹³, w której zobowiązały się do działania i rozstrzygania konfliktów w ramach istniejących ram prawnych.

Głównym problemem w zarządzaniu Arktyką jest rozdrobnienie owych ram prawnych, brak skutecznych instrumentów działania oraz brak ogólnej wspólnej polityki. Dlatego celem UE jest rozwój współpracy w zarządzaniu Arktyką oparty na Konwencji z 1982 roku. Zapewnia ona bowiem bezpieczeństwo i stabilność, ochronę środowiska oraz promuje zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych przy jednoczesnym zapewnieniu równego i otwartego dostępu do tych dóbr. Unia Europejska stawia przede wszystkim na dialog i współpracę z państwami arktycznymi. Celem jest prowadzenie dalszych badań w tym regionie, ochrona środowiska w tym przede wszystkim zapobieganie negatywnym wpływom spowodowanym przez zmiany klimatyczne oraz promowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych.

Wielu polityków uznaje, że najlepszym rozwiązaniem dla Arktyki byłoby, gdyby został jej przyznany taki sam status jak Antarktyce - zabraniający przeprowadzania na niej manewrów wojskowych oraz prób z bronią jądrową, utrzymujący wolność badań naukowych i rozwijający współpracę międzynarodową, a przede wszystkim zabraniający wysuwania nowych roszczeń oraz poszerzania już istniejących¹⁴. Takie „porozumienie arktyczne” powinno oczywiście uwzględniać pozycje

¹² Art. 77. 4. Zasoby naturalne, o których mowa w niniejszej części, obejmują zasoby mineralne oraz inne nieożywione zasoby dna morskiego i jego podziemia, jak również organizmy żywe należące do gatunków osiadłych, to znaczy organizmy, które w stadium, gdy nadają się do połowu, albo pozostają nieruchome na dnie morskim lub pod nim, albo nie są zdolne do poruszania się inaczej, niż pozostając w stałym fizycznym kontakcie z dnem morskim lub jego podziemiem.

¹³ Deklaracja zawarta na konferencji w Ilulissat, zorganizowana przez duńskiego ministra spraw zagranicznych oraz premiera Grenlandii. W spotkaniu wzięło udział pięć państw nadbrzeżnych graniczących z Oceanem Arktycznym – Kanada, Dania, Rosja, Norwegia oraz Stany Zjednoczone. Na konferencji omówione zostały zagadnienia związane z Oceanem Arktycznym w szczególności sprawy dotyczące ochrony środowiska, bezpieczeństwa morskiego oraz poszukiwania złóż.

¹⁴ Układ w sprawie Antarktyki z 1.12.1959 roku podpisany przez rządy Argentyny, Australii, Belgii, Chile, Republiki Francuskiej, Japonii, Nowej Zelandii, Norwegii, Rosji, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Stanów Zjednoczonych. Umowa mówi o wykorzystaniu Arktyki wyłącznie w celach pokojowych i nie powinna ona stać się nigdy przedmiotem sporów międzynarodowych.

państw arktycznych i regulować współpracę międzynarodową w zakresie ochrony środowiska naturalnego Bieguna Północnego.

Podsumowując powyższe rozważania można stwierdzić, że Unia Europejska postawiła sobie trzy główne cele polityczne związane z regionem arktycznym – ochrona i zachowanie Arktyki, działanie na rzecz zrównoważonego wykorzystania zasobów oraz przyczynienie się do lepszego, wielostronnego zarządzania Arktyką. Komisja przedstawiła propozycje działań zmierzających do osiągnięcia wymienionych celów, jak na przykład: kontrolowanie i monitorowanie emisji chemikaliów, zwiększenie współpracy w zakresie zapobiegania katastrofom, stworzenie nowej infrastruktury badawczej oraz zaangażowanie arktycznej ludności autochtonicznej w prowadzenie regularnego dialogu. Komisja za konieczne uznaje również rozszerzenie istniejących ram prawnych, działanie na rzecz pełnego wdrożenia istniejących przepisów oraz podnoszenia standardów dotyczących środowiska naturalnego i bezpieczeństwa, określonych przez Międzynarodową Organizację Morską.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Communication from the Commission to the European Parliament and the Council.
- [2] The European Union and The Arctic Region, 20.11.2008, Brussels.
- [3] A. Makowski, *Wspólne dziedzictwo czy wspólny problem*, Prawo Morskie tom XXIV, PAN 2008.
- [4] D.F. Pelly, *Sacred Hunt: A portrait of the relationship between seals and Inuit*, University of Washington Press 2001.
- [5] C. Wood Mackenzie, F. Robertson, *Future of the Arctic. A new dawn for exploration*, U. S. Geological Survey.
- [6] Strategia arktyczna, przygotowana przez Radę Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej z dnia 12 maja 2009 roku. Dokument ten, zatytułowany „Podstawy polityki państwowej Federacji Rosyjskiej w Arktyce na okres do 2020 roku i w dalszej perspektywie” zastąpił dotychczasowa koncepcję z 2000 roku.
- [7] Konwencja o prawie morza z 1982 roku, Dziennik Ustaw Nr 59 z 2002, poz. 543.
- [8] www.arctic-council.org
- [9] www.imo.org